

Соснін О.В.,

доктор політичних наук, професор,

професор кафедри управління суспільним розвитком НАДУ,

заслужений діяч науки і техніки України,

член-кореспондент Української академії політичних наук

Інформатизація як чинник інноваційного розвитку України

Автором розкрито питання сприйняття нової реальності й адаптації людини до нових умов комунікації. У статті наголошено, що, як наслідок суспільної діяльності, виникають нові потреби, пов'язані з пошуком та винаходом нових засобів праці, спілкування, організації суспільного життя, розширенням та поглибленням обсягу наукового знання, ускладненням форм і механізмів творчої діяльності людей.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інформатизація, інформаційно-комунікативна дійсність.

Соснин А.В. Информатизация как фактор инновационного развития Украины

Автором раскрыт вопрос восприятия новой реальности и адаптации человека к новым условиям коммуникации. В статье подчеркнуто, что, как следствие общественной деятельности, возникают новые потребности, связанные с поиском и изобретением новых средств производства, общения, организации общественной жизни, расширением и углублением объема научного знания, усложнением форм и механизмов творческой деятельности людей.

Ключевые слова: инновационное развитие, информатизация, информационно-коммуникативная действительность.

Sosnin O.V. Informatization as factor Ukrainian's innovative development phenomenon

This article highlights the new reality understanding and human's adaptation to the new communication's conditions. As a result of public activities there are coming new needs connected with the search and invention of the new production means, communication, social life organization, scientific knowledge development, complication of the people's artistic activities forms and mechanisms.

Key words: innovative decision, informatisation, informative-communicative reality.

Тисячоліття знадобилися людству для того, щоб зрозуміти існуючу інформаційну парадигму щодо розвитку суспільств і держав. Процеси вивчення цих питань розпочалися у світі після Другої світової війни, коли США вивчили та узагальнили досвід Німеччини та СРСР, свій власний досвід з управління справами і розвитком суспільства, демонструючи з того часу інтелектуальну міць у продукуванні передових технологій у науковому і промисловому виробництві. США поставили за мету стати світовим лідером і для цього охопили інформаційною діяльністю всі сфери людської життєдіяльності, суттєво вплинувши на організаційну (управлінську) енергію людини, потіснивши навіть традиційну дипломатію в структурах міжнародної комунікації. Це спонукало активне використання нових форм, засобів і комунікаційних технологій у процесах науково-освітньої праці й поділ праці взагалі, глобалізувати світову економіку через розширення кордонів англомовного світу, через удосконалення процесів і технологій обміну інформацією.

Слово “інформація” як категорія вживається досить широко і різнобічно. Головним є те, що це загальна властивість матерії і будь-яка взаємодія людини з природою і суспільством заснована на інформації. Інформація як продукт відображення дійсності, простору і часу зберігає своє значення в незмінному вигляді доти, поки залишається в незмінному вигляді носій інформації – *пам'ять*.

Нагромаджуючись, пам'ять акумулюється, систематизується за різними ознаками, узагальнюється і оформляється як *інформаційний ресурс* окремих людей, їх співтовариств, народів, держав. Через всю історію людства простежується боротьба людей і держав за володіння цим ресурсом. Бібліотеки завжди вважалися воєнними трофеями, як і вчені, відповідальні працівники органів управління держав, підприємств, науково-освітніх установ, які, з огляду на покладені на них обов'язки, були носіями системних знань, тобто інформаційним ресурсом.

Останніми роками багато говорять про роль інформаційного ресурсу в житті держави і суспільства, зокрема в економіці, побудованій на знанні, що, власне, і зумовило появу проблем трансферу знань, технологій, інноваційного розвитку і охорони інтелектуальної власності, а тому спроби унааявити процес руху індивідуального знання до колективного через загальні критерії категорій “знання”, “інформація” та “інформаційний ресурс” мають не тільки пізнавальне значення. Алгоритм цього процесу дає змогу наочно встановити вузлові пункти перетворення інформації з одного стану і форми в інший стан і форму, фіксувати зону правового регулювання відносин і поведження суб'єктів на визначеному етапі роботи і контакту з інформацією, продуктами інтелектуальної власності й суміжними правами. Саме цей непростий механізм дає можливість виявити об'єктивно зумовлені загальні предмети нормативного (правового, технічного та іншого) регулювання економічних відносин і безпеки життєдіяльності в інформаційній сфері. Їхня актуальність зумовлена сьогодні прийняттям провідними індустріальними країнами світу Окінавської хартії, яка розглядає створення і ефективне використання інформаційного ресурсу як найважливішого фактора соціального й економічного розвитку людства.

На жаль, багаторічні декларації нашої еліти про “величезний інтелектуальний капітал” та “інтелектуальні ресурси” нації проголошувалися без концептуального усвідомлення того, що серцевиною процесів інтеграції завжди була деяка технічна монопольна перевага в розвитку новітніх технологій, характерних для певного етапу розвитку людства. Учасники процесів інтеграції завжди поділялися на ведучих – інтеграторів, і тих, яких ведуть – піддають інтегруванню. За кожною якісною технологічною зміною, як правило, ідуть великі війни (хрестові походи, великі географічні відкриття, наполеонівські війни, світові війни), а тому сучасний етап глобалізації, як бачимо, протікає з усе зростаючою напруженістю і це не дає змоги нашим владним структурам визначити шляхи формування і розвитку цивілізованого ринку власних інформаційних ресурсів. Вступаючи у суперечність з реальністю, дії влади в цій царині й досі часто виявляються просто декларативними, а щоб реагувати на потужну конкуренцію країн світу в найскладніших галузях техніки і промисловості та процесах міжнародного обміну інформацією ми змушені сьогодні (поки що безсистемно), безумовно, із запізненням, переглядати *систему освіти, воєнної організації і стратегії, проведення наукових досліджень і організації виробництва щодо впровадженнь досягнень науки*.

Гучні розмови про “Український прорив”, який за своєю суттю не відповідає стандартам існуючих концепцій інноваційної політики, навіть тій, першій, яка з'явилася у вересні 1962 р. у США як сукупність науково-технічних, виробничих, управлінських, фінансово-збутових та інших заходів, підпорядкованих проблемам перебудови своєї економічної стратегії. Тоді, після запуску СРСР першого штучного супутника Землі (що означало появу принципово нового носія атомної зброї), американці вустами свого президента знайшли суворі слова правди про причини

свого відставання. Успішний кидок СРСР у Космос був несподіваний для широкого загалу американців, ударив по почуттю гідності й самозадоволення, зруйнував їх упевненість у перевазі над СРСР. Тоді американцями після чотирьох років аналізу ситуації у своїй економіці вперше було вжито поняття інноваційної політики. Не як просте визначення пріоритетів розвитку напрямів науки і техніки, а виключно у сукупності з політичною доцільністю розвитку держави через розвиток свобод творчо активних громадян США.

Наше суспільство сьогодні, в умовах загальносвітової економічної кризи, теж вимагає такої чесної оцінки стану ситуації та консолідованих і ефективних дій влади і політичних сил, а тому гострим питанням щодо їх дієздатності стає спроможність визначити реально значущі параметри процесів уведення в дію чималого інформаційного ресурсу України для відродження країни. На жаль, за роки незалежності всі прояви нашої політичної волі для здійснення практичних кроків у цьому напрямі свідчили про некомпетентність і непрофесійність наших владних структур.

Сьогодні, займаючись інформатизацією, ми вирішуємо, без перебільшення, долю свого подальшого суспільно-політичного розвитку, здійснюючи усвідомлений рух до нового облаштування суспільства – постіндустріальної доби. Її поява зумовлена, так би мовити, зустріччю індустріальної економіки із креативним потенціалом планети.

Відомо, що інформаційна обізнаність людини і розвиток суспільства є невід’ємними за своєю природою й онтологією. Пізнання людиною навколишнього світу та самої себе відбувається через сприйняття об’єктивної реальності й розуміння власної ролі в житті суспільства, адже ми можемо нормально мислити протягом тривалого часу тільки за умов безперервного інформаційного спілкування зі світом, який нас оточує [1].

Інформаційно-комунікаційний вибух, який відбувся в середині ХХ ст., перемішавши матеріальну культуру людства із віртуальною, явив світові нову інформаційно-комунікаційну реальність. Пробуджуючи дух націй, вона одночасно руйнує державні кордони окремих країн. І, як писав свого часу В.І.Вернадський, “вперше людина охопила своїм життям, своєю культурою всю верхню оболонку планети”. Його концепція еволюції біосфери Землі вкрай важлива для вивчення суспільного розвитку, особливо в межах гуманітарних наук, де її слід розглядати в органічному поєднанні із концепцією розвитку гомосфери. Гомосфера – це та сфера, у якій живе людина і яку вона створює, її можна назвати й сферою людської культури, оскільки вона почала формуватися на нашій планеті з появою людей. Вона поділяється на матеріальну й духовну культуру, і без кожної з них неможливо уявити історію і перспективи людського життя. (Духовна сфера відрізняється від матеріальної тим, що вона індивідуальна для кожної людини, своєрідна для кожного народу) [2; 3].

Швидка зміна технічних параметрів, подолання часу в процесах передачі-прийому інформації за рахунок нових технологій почала визначати і процеси формування інформаційної сфери як середовища, у якому обертаються знання (виробництво – поширення – споживання). Її розвиток спонукає прискорення суспільного розвитку, а тому наука про суспільний розвиток спирається не на окремі економічні теорії, розрахунки соціологів, прогнози філософів, досягнення економіки й практики окремих країн, а на більш перспективні дослідження фізичної економіки планети [4].

Сприйняття нової реальності й адаптація людини до нових умов комунікації відбувається досить складно, і поки що важко сказати, чого більше – сподівань чи розчарувань. (На жаль, нові можливості інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) створюють і гальма в розвитку самої людини й людства в цілому.) Тривога за віддалене і не зовсім віддалене майбутнє хвилює розум й почуття багатьох людей, напружує усталені інститути суспільства, і зовсім не випадково на новому етапі суспільного розвитку зійшлися в нашій свідомості два феномени – феномен інформаційного суспільства і феномен громадянського суспільства. Проблема їх усвідомлення є багатогранною, і далеко не однозначною, навіть у визначеннях. Час доводить, що жодне з названих визначень “інформаційне” або “громадянське” як стан сучасного суспільного розвитку – само по собі ні існувати, ні розвиватися не в змозі.

Суспільний розвиток – тип змін у суспільстві, який супроводжується переходом суспільних відносин до якісно нового стану. Він є наслідком взаємодії великої сукупності суспільних процесів, основу яких становить цілеспрямована діяльність людей та різноманітних організацій. Загальний механізм суспільного розвитку полягає у виникненні нових потреб у різних сферах суспільного життя та пошуку можливостей їх задоволення. Нові потреби постійно виникають як наслідок суспільної діяльності, а тому пов’язані з пошуком та винаходом нових засобів праці, спілкування, організації суспільного життя, розширенням та поглибленням обсягу наукового знання, ускладненням форм і механізмів творчої діяльності людей [5].

Суспільний розвиток взагалі як об’єкт наукового дослідження належить до категорії так званих штучних неорганічних систем. Виявлення сутності його змісту вимагає проведення багатьох міждисциплінарних досліджень і, як у таких випадках завжди буває в міждисциплінарних дослідженнях, ми стикаємося з такою кількістю системно пов’язаних складних проблем, які самі по собі, навіть в окремих дисциплінах, найчастіше досліджуються лише фрагментарно. Розвиток громадянського суспільства в умовах інформатизації, яка лише відбиває зв’язок інформаційного й соціального в процесах адміністративного реформування, стикається з такою кількістю ризиків, загроз, конфліктів, питань справедливості та захисту прав громадян та інших суб’єктів в інформаційно-комунікаційній та управлінській сферах, що їх подальше вирішення дедалі більше потребує застосування кібернетичних підходів для створення управлінських технологій на глобальному і регіональному рівнях, а тому людство починає пізнавати себе за допомогою технічних засобів і алгоритмів кібернетичних систем, широко застосовуючи ІКТ, моделюючи за їх участю гіпотези й ситуації соціально-економічного і гуманітарного розвитку.

Інформатизація як процес інтеграції України з геополітичними центрами цивілізаційного зростання світу вже виявила низку гуманітарних проблемних питань у налагодженні нашого сталого суспільного розвитку. Скажімо, питання легітимного використання і захисту персональних даних, надання доступу громадянам до інформації владних структур з метою підвищення поінформованості населення про дії і плани влади. Це стимулює розвиток електронних технологій і нових назв на кшталт “відкрите урядування” тощо. Вирішення цих питань стає на сьогодні серйозним іспитом для юридичної і взагалі гуманітарної науки, суспільства і владної еліти. Наше суспільство, зокрема відчуває, що тільки зараз настає час розуміння гасел ідеологів Французької революції: “Liberite”, “Egalite”, “Fraternite” – Свобода, Рівність, Братерство, що життя за умов відсутності громадянської свободи – рабство, а тому вимога вільного володіння інформацією стає в Україні умовою загальної свободи

людини в суспільстві, а розв'язання проблем справедливого надання інформації – найважливішим завданням держави. Інформаційна революція, без перебільшення, трансформувала суспільний розвиток так, що бар'єри, які розділяли людей у суспільстві на різні прошарки: природні (етнічні, національно-мовні, географічні регіони), релігійно-культурні (релігії й церкви), геополітичні (держави), а усередині цих утворень – на різні класи, групи й тому подібні соціальні утворення, що різнилися, насамперед, за ознакою прав на власність, достаток і освіту, сьогодні, незалежно від політичної, економічної волі панівних сил, починають об'єктивно розхитувати усталені й віками працюючі інститути влади.

Центром генерації ідей різних парадигм розвитку суспільства в масштабі планети і масштабі окремих її регіонів є громадянське суспільство. Час свідчить, що від рівня і стану його розвитку багато в чому залежать всі процеси суспільного розвитку в країнах і регіонах світу. Саме тому виявити зв'язки і органічну залежність соціально-політичного зростання цивільного суспільства до виміру громадянського з розвитком процесів інформатизації й одночасно простежити можливість використання владою важелів правових регуляторів стає на сьогодні головним завданням світової гуманітарної науки. Убачається, що тільки за її допомогою, м'яко використовуючи і розвиваючи існуючі інститути держави і права, можна наблизитися до розуміння природи громадянського суспільства і стимулювати його розвиток належною організацією інформатизації.

Державна політика інформатизації, безумовно, лише через право може передбачати в сучасних умовах пошук шляхів розвитку суспільства, визначаючи через інші науки засади формування напрямів суспільної поведінки великих мас людей, зокрема в нашому розширеному суспільстві. До того ж у різних масштабах їх виявлення – партій або рухів, етнічних спільнот нашої багатонаціональної держави, вплив на наш розвиток світових цивілізаційних центрів, глобального співтовариства взагалі тощо, однак вектор проблемно орієнтованого наукового пошуку в процесі дослідження сутності названих проблем у контексті вимог інформатизації держави, вплив інформатизації на еволюцію суспільного розвитку однозначно визначити важко. По-перше, треба провести неупереджений аналіз цивілізаційно-культурологічного генезису нашого суспільства. Саме тут виявляється напрям вектора розвитку нашої країни в майбутнє, що, само по собі, має не тільки науково-теоретичне, а й практичне значення. Від розуміння природи витоків стратегічної, геополітичної, культурної і мовної інтеграції наших пращурів багато в чому залежить, скажімо, наша подальша міжнародна соціально-політична орієнтація.

За ускладненням процесів її розуміння, а також процесів трансформації дійсності в суспільній свідомості розкриваються все нові й нові грані категорії “свобода”. У них проявляються: інтерес (особистий, корпоративний, державний, загальнонаціональний, суспільний, планетарний); конкурентність; постійне протиборство природи людини й громадянина; суперечність між рівністю, правом, обов'язком громадян (прояв парадоксу “свобода в законі”: “якщо прагнемо бути вільними – маємо стати рабами закону, як наголошував Цицерон). Величезна правова, політична, історична відповідальність держави за порушення прав і розуміння обов'язків громадянами під час роботи з інформацією як ресурсом розвитку і виконанням державою функцій щодо інформування суспільства й громадян стоїть сьогодні перед нами. Заважають наслідки “вибухових” процесів прийняття законодавчих актів перших років незалежності України на тлі відсутності традицій і парадигм цінностей розвитку державності, суспільства і незалежного державного

устрою, обмеженість на той час можливостей вітчизняної юридичної науки і практики. Усе це багато в чому знівечило ідею розбудови в Україні засад розвитку постіндустріального суспільства. Дуже швидко з'ясувалося, що на обрії мрій пересічного українця немає ні тихої європейської буржуазності, ні ідеальних американських радощів загальнонаціонального духу підприємництва.

Звідси сьогодні виникає маса проблем щодо реалізації свободи як у колі питань “людина і суспільство” (громадянське суспільство), так і в межах кола “людина і інформація”: “моя” – приватна, закрита, відкрита, корисна, шкідлива, моральна, аморальна.

Сьогодні під впливом ліберально-демократичних ідей ми визнаємо, що всі новітні досягнення у сфері розвитку інформаційно-комунікаційних властивостей суспільства пов'язано із питаннями безпеки поведінки з інформацією і проблемами щодо юридичних прав громадян на інформацію. І тут виникає одна генеральна проблема: як сьогодні зрозуміти й реалізувати феномен “свобода” в суспільстві, яке інформатизується, як зрозуміти й більш раціонально використовувати інформаційну свободу громадян своєї країни.

Вирішення питань законодавчого забезпечення рівних прав доступу громадян до інформації і засобів комунікації стає не тільки фундаментальною ознакою становлення в Україні демократії і відповідає розумінню справедливості, прийнятому в неоліберальній ідеології. (Воно засноване на фундаментальному принципі: кожна людина має право вільно обирати, свободу совісті, слова тощо, а також свободу мати власність і не бути об'єктом довільного арешту. В інформаційну добу кожен з нас повинен мати рівні права на найбільш широкі свободи, які сумісні з аналогічними свободами інших людей. Розв'язання цієї проблеми дещо відсуває навіть питання нерівності за соціально-економічними параметрами співгромадян. Вона “має бути такою, щоб забезпечувався максимум прибутку для найменш привілейованих осіб. Посадові особи, що є носіями влади, мають бути доступними кожному”) [6]. Право на інформацію, яке визначається законом, зумовлює і стан науково-технічного розвитку держав, потенціал їхнього інноваційного розвитку.

Безумовно, глибоке усвідомлення проблем інформаційної свободи стає діючим стимулом для влади в процесі формування всіх концепцій і програм розвитку країни, підвищує її відповідальність під час впровадження більш досконалих етичних і юридичних норм поведінки, передусім еліт. Сьогодні потреба в провадженні досконалих норм і принципів справедливості етики і поведінки сколихнула всі прошарки українського суспільства. На тлі розвитку можливостей новітніх ІКТ як мережевих вони активно впливають на становлення в Україні уявлень про існуючі у світі права і обов'язки громадян у всіх сферах життя суспільства. У сукупності вимагаючи того, щоб люди, живучи в суспільстві, прагнули створювати соціальні структури своєї взаємодії таким чином, щоб підтримувати й розбудовувати структури громадянського суспільства, а влада – відкритого урядування.

Поняття “свобода”, “права людини”, “законність” стають пріоритетними і під час визначення інституціональних ознак держави, яка інформатизується. Нагадаємо, що Цицерон визначав свободу як рабське ставлення до закону – усі повинні стати рабами закону, щоб бути вільними. Ця ідея жива й сьогодні, але часто реалізується без урахування того, що саме слово “свобода” є омонімом, тобто має різні тлумачення й значення. Отже, у процесі інформатизації державні структури і законодавець мусять терміново вибудувати зрозумілу для кожного систему: свобода “для”, свобода “в”,

свобода “*від*”, ураховуючи, що в правовому полі громадянин може сам визначати суб’єктивний вимір свободи і адекватно її реалізовувати.

Не викликає сумнівів, що розвиток нашого законодавства у сфері регулювання інформаційних правовідносин має бути зорієнтований, насамперед, на людину. Вона як найголовніший елемент – “людина електронної держави”, “людина інформаційного суспільства” – не повинна залишатися осторонь, і її права і свободи в процесах інформатизації мають забезпечуватися повною мірою. Скажімо, від того, наскільки будуть застраховані громадяни України від електронних технологій шахрайства і наскільки держава забезпечить захист громадян від нав’язування різноманітних інформаційних послуг, зможе зберегти від агресивних поглядів “підприємців” наші персональні дані значною мірою буде залежати наш подальший розвиток. Зазначимо, що в багатьох країнах, які досягли успіхів у сфері інформатизації суспільства, у громадян немає уніфікованих електронних карт. Так, у Німеччині це законодавчо заборонено з міркувань безпеки громадян. У Великій Британії для безпеки громадян в 2010 р. законодавчо скасовано Реєстр ідентифікації й знищено всі бази даних. У Південній Кореї створили електронний уряд, але через високий рівень електронного шахрайства населення відмовилося користуватися такими послугами.

Сьогодні, на жаль, процеси інформатизації, як можливий засіб демократизації країни, стримують високий рівень правового нігілізму громадян і низький рівень авторитету влади і, як наслідок, довіри до неї з боку громадян і суспільства. Іноді здається, що процес інформатизації державних структур здійснюють аматори, часто він набуває ознак постійного вдосконалення під тиском “раціоналізаторських пропозицій”. Ніхто не несе відповідальності за те, що скрізь від нас вимагають, крім паспорта, свідчити про свою особу довідками, ідентифікаційним кодом зокрема, тощо. Це як не дивно не дозволяє і самій владі підвищувати вимоги до себе як до відповідального постачальника повної й змістової інформації суспільству. Особливою темою є питання використання інформаційного ресурсу і творчих можливостей громадян як інвестиційного ресурсу розвитку країни. Наш законодавець цьому питанню поки що не приділяє достатньої уваги. Розвиваючи сектор інформаційних технологій, ми, на жаль, не маємо визначеного до кінця напрямку вектора свого економічного і суспільно-політичного розвитку, а отже, перебуваємо в нестабільному стані. Настав час більш вимогливо говорити про результати електронізації, оцифрування інформаційного середовища та інформаційного ресурсу. Необхідно більш активно порушувати питання про електронну державу й електронне суспільство, електронне урядування через розгляд проблем акумуляції засобів і методів суспільства під час застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Все це накладає на державу величезний обов’язок перед суспільством (за цим стоїть, зокрема, і доля наших міжнародних контактів). Інформатизація міняє світ і нам, щоб знову піднятися на верхні щаблі світового облаштування, де ми перебували ще наприкінці 80-х рр. минулого століття, невідкладно треба вирішувати питання, що зі всією гостротою постає перед нами, – створення власного інтегрованого національного проекту інноваційного розвитку в нових умовах вимог світової інформаційно-комунікаційної дійсності. За умов якісного використання національного інформаційного ресурсу Україна може опинитися на орбіті, де реалізують свої амбіції провідні країни світу.

Інформатизація суспільства і державного управління, розвиток мережевих інформаційних структур і поява більш-менш чітких уявлень про віртуальний простір

змушує по-новому подивитися на проблему організації та захисту інформаційного простору країни як суспільно-політичного надбання. У сучасному суспільстві, яке живе під тиском потреб економічної глобалізації, у всіх видах співпраці боротьба за інформаційний простір ведеться жорстко. Вона підсилюється при кожному оберті інформаційної революції, саме тут пролягає “передовий край боротьби” і уяв посткласичної геополітики. Якщо класична геополітика була заснована на сакральних ідеях віри, ґрунту (землі) й крові, то інформатизація порушила питання про трансляцію цих символів у віртуальний простір у вигляді символічного капіталу національної культури. За таких умов роль і значення духовних, цивілізаційних і культурних факторів суспільного розвитку підсилюються, змушуючи громадян брати більш активну участь у державному управлінні через об’єднання громадян, соціальні мережі тощо, підкоряючись й підкоряючи собі в ім’я загального добра й загальнолюдських чеснот. Індикаторами оцінки правильності обраного шляху стають показники демократії, відносини із власністю, рівень справедливості.

Підвищення ролі інформації, комп’ютерної техніки та ІКТ в удосконаленні правового регулювання суспільних відносин, розвиток інформаційно-правових технологій і ресурсів у єдиному інформаційному просторі країни привели не тільки до зміни сутності, характеру й спрямованості багатьох правових норм, а й до появи нового виду правових відносин – інформаційних відносин, які відбивають специфічні умови й правила поведінки різних суб’єктів права й управління в інформаційній сфері. У цьому зв’язку досить активно обговорюється проблема формування нової сфери права – інформаційного права.

На сьогодні серед учених-юристів і практиків немає єдиного підходу до визначення предмета інформаційного права. Одні автори розглядають інформаційне право як нову комплексну галузь публічного права, що вивчає інформаційні відносини як предмет правового регулювання, а також суб’єкти інформаційних відносин і правовий режим інформаційних процесів у сучасному суспільстві. Інші визначають інформаційне право як систему норм права, що регулюють суспільні відносини в інформаційній сфері суспільства та його складових частин. Треті стверджують, що інформаційне право – це правовий фундамент інформаційного суспільства, що активно формується в усіх країнах і на континентах за допомогою глобальних інформаційних мереж та інших нових інформаційних технологій. Четверті вважають, що інформаційне право діє лише в рамках організаційно-правових форм регламентації суспільних відносин, які виникають у процесі акумуляції, аналітичної обробки й поширення інформації за допомогою електронних засобів. Слід зазначити, що, незважаючи на деякий різнобій у визначенні поняття інформаційного права, у наведених вище підходах є багато загального і доволі переплетеного.

Природно, що все це має стати турботою інститутів громадянського суспільства, але на сьогодні вони далеко не всі рівною мірою здатні зробити це. Ще багато чого має бути зроблено, щоб створити модель інформаційної взаємодії всіх владних структур і осередків громадянського суспільства. Слід виявити, зокрема, динаміку і напрями інтеграційних процесів усіх їх складових і вловити сенс змін, які відбуваються. Тема ця невичерпна, як і рух самого соціуму у світі, який глобалізується. Однак постійна увага суспільства до моніторингу й аналізу розвитку умов формування громадянського суспільства через фактори інформатизації та інформаційного права, механізми освоєння науково-технічного потенціалу України через ІКТ має бути найважливішим завданням усіх, хто стурбований розумінням

природи сучасності, прагненням зробити процес нашого розвитку сталим і неупередженим.

Список використаних джерел

1. *Соснін О.* Інформаційно-комунікативна компетентність громадянина в процесах формування громадянського суспільства / О. Соснін // Віче. – 2012. – № 20 (329). – С. 22–26. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/3340/>
2. *Казначеев В. П.* Учение В.И.Вернадского о биосфере и ноосфере / В. П. Казначеев. – Новосибирск : Наука, 1989.
3. Биосфера и ноосфера. – М. : Айрис-пресс, 2012. – 576 с.
4. *Ларуш Л.* Физическая экономика / Л. Ларуш. – М., 2000.
5. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2013. – 120 с.
6. *Ролз Джон.* Теория справедливости / Джон Ролз. – Новосибирск : Изд-во Новосибир. ун-та, 2010. – 511 с.